

Hosszú út az éjszakában

1991 májusában a Protestáns Magyar Szabadegyetem a dél-svájci Magliasóban tartotta a rendszerváltás után újraindított soron következő éves találkozóját. Bibó volt a fő téma. A díszvendégek között ott volt Göncz Árpád is. Igaz, majdnem lemaradt, hiszen ebben az időben népszerűsége már egy kicsit terhes volt a kormány számára, és ezért elkövezték vele szemben azt az udvariatlanságot, hogy útja előző állomásán, Németországban megvárakoztatták, és nem is a nagykövet ment érte, csak egy titkár. Onnan pedig a svájci repülőről majdnem lemaradt, mert kíséretének minden tagja megfelelő jeggyel rendelkezett, de ő a végén csak úgy tudott eljönni, hogy a nagykövet felesége lemondott a helyéről az ő javára. Van, aki szerint ez ma már elképzelhetetlen lenne. Vagy mégsem?

Mindez azonban nem szegte az elnök úr kedvét, s boldogan vegyült el a szabadegyetem tarka tömegében, ahol mások mellett ott volt Kányádi Sándor is, akivel akkor találkoztam először. Talán mint országgyűlési képviselő vagy részlegesen ismert ellenzéki figura, akit a SZETA, a *Beszélő* vagy a Nagy Imre és társai újrateremtésén való papi szolgálat és egyéb ügyek révén ismerhettek, szintén meghívást kaptam. Az akkor általam használt Wartburg olyan rossz állapotban volt, hogy inkább elkértem orvos öcsém Fiatját, amiről menet közben derült ki, hogy már-már tükörsimára futottak a gumijai. De ez mit sem számít egy kelet-európai útonjárónak, így ez-

zel vágtam útnak, útitársaim pedig Donáth László evangélikus lelkész barátom és Baka István költő, író, műfordító voltak. Utóbbival nem volt szoros a kapcsolatom, de örültem, hogy együtt mehetünk ebbe a szépséges messzeségbe valakivel, aki Tarkovszkijt, Brodskijt, Paszternakot és más szovjet és emigráns orosz költőket fordított, s akinek a versei rendre ott voltak a *Szép versek* gyűjteményében is.

Laci mellettem ült az anyósülésen, Pista pedig hátul egy láda sörrel, amit csendben el is szopogatott, így érdemi eszmecserét egymással nem nagyon folytattunk, csak Laci volt az, aki a hosszú út alatt az ébrenlétet és az út különleges ízét történeteivel megédesítette. Vele régről ismertük egymást, s bár nem voltunk sülvefőve együtt (nem is tudom, ősapáink hogyan úszták meg a középkornak ezt a sajátos hatalom által alkalmazott vitaötletét...?), mégis olyan sok mindenben nagyon hasonlóan gondolkodtunk. Amikor Rózsa Péter vezetésével összeült az a csoport, amely a televízió egyik igen kedvelt sorozatát, a Biblia Pauperumot dolgozta fel, akkor a szervezők között Rosdy Pál és Raj Tamás mellett Laci volt a legmarkánsabb hang. Természetesen engem is bevont, mint ahogy a Nagy Imre és társai újrateremtésének ceremóniájába azon a verőfényes, szeles, június 16-ai napon, 1989-ben.

Ilyen előzmények után robotunk hármában – hogy visszatérjek utunkhoz –, s érkezünk meg sok óra múlva a páratlan szépségű

Magliasóba. Göncz Árpád mondott egy szép bevezetőt, Laci is tartott előadást, Baka István a verseiből olvasott fel, hasonlóképpen Kányádi Sándor is. Engem is beültettek valami többszemélyes eszmecekerébe. Emlékszem az esti beszélgetésekre, borozgatásokra is, még egy olyan asztali csevegésre is, amikor társaságunk egyik nőtagja – sajnos csak a becenevére (Matyika) emlékszem – a kellesténél mélyebben tekintett a pohárba, de végtelenül örült Kányádi Sándor társaságának, s úgy érezte, hogy minden csacskaságot most kell előadnia, amin kizárólag ő mulatott, a derék mester pedig felháborodottan próbált a helyzetből szabadulni. Mi, Lacival annyi furcsa különc embert ismertünk már, hogy csak a helyzet komikumát éltük meg. Aztán néhány nap múlva elindultunk visszafelé. Immár csak ketten. Pista valamiért lemaradt (ki gondolta akkor, hogy négy év múlva igen fiatalon örökre itt hagy bennünket). Talán már alkonyodott, amikor útra keltünk, s úgy terveztük, hogy Milánó felé kanyarodunk, mert Laci látni szerette volna a Dómot. Ma azt mondom, hogy olyan fiatalok voltunk (Laci csak 36!, én a 40 évemmel már kicsit vénebb), de mégis mit számított akkor, hogy reggelre fogunk hazaérni, mert otthon vár mindkettőnket a szószék. Nem

volt könnyű az éjszaka, bár az út az óriási hegyek között így is felejthetetlen, csakúgy Laci fáradhatatlan beszélgetőkedve is. Jól bírta az éjszakát. Emlékszem, egyszer úgy ítélte meg, hogy én kicsit elálmosodtam. Ő nem vezetett, jobb szemére való vak-ságát újra és újra előmagyarázván. De tanácsai voltak. Azt mondta, hogy nyugodtan szunyókáljak, ha egyenesebb úton megyünk, mert ő majd figyeli, mikor jön kanyar. Komolyan gondolta. Én pedig küzdöttem az elalvás ellen, és száguldottunk a lefutott gumikon, hogy a reggeli istentiszteletre hazaérjünk.

Annyi, annyi év telt el azóta, amiről most minek beszélnék ezen a szűk helyen drága barátomról, noha közismert gondolkodó, politikus, kitűnő lelkipásztor és egyedülállóan hűséges barát maradt.

A jobb szememre már én is majdnem vak vagyok. Lemaradt Pista, és fájdalmasan üres a mellettem lévő ülés is. Az éjszaka most is sötét, és a rohanás is maradt. Egyedül morgom magamban a zsoltár szavait: „*Szemeimet a hegyekre emelem. Honnan jön az én segítségem...?*” Ki ébreszt föl engem, ha jön egy kanyar? Vajon odaérek-e én is arra a mellőzhetetlen istentiszteletre?

Iványi Gábor